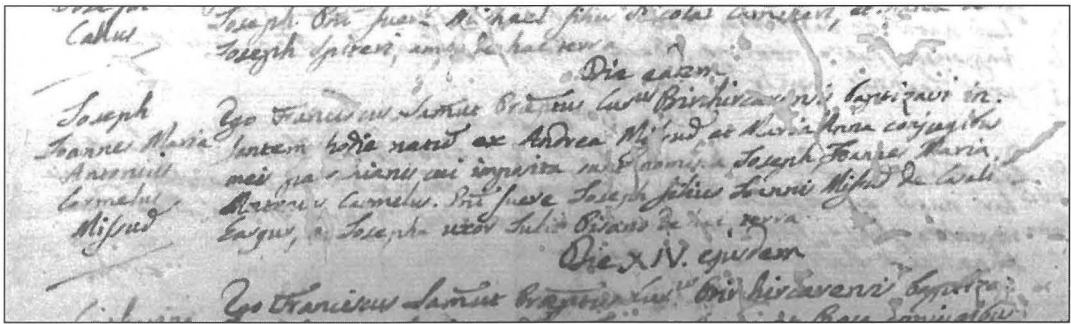

Il-Kanonku Dun Ġużepp Mifsud (1818-1882)

Sacerdot- Prokuratur - Benefattur

 Winston Lawrence Zammit B.A. (Hons.), PGCE, M.A.

Kien iben Andrea u Maria Anna Mifsud. Ġużeppi Mifsud tweied f' Birkirkara fit-12 ta' Jannar 1818 u tgħammed fil-Knisja Kolleġġjata ta' Sant' Elena fl-istess jum mill-Prepostu Dun Franġisk Sammut.¹ Iktar tard, id-Djaku Ġużeppi Mifsud kien ġie ordnat Saċerdot mill-Arċisqof Francesco Saverio Caruana f' Ordinazzjoni Presbiterali li saret fil-kappella tal-Palazz Arċiveskovili fil-Belt Valletta fil-21 ta' Mejju 1842.²

Prokuratur tal-Knisja (1846-1871)

B' Digriet tal-25 ta' Jannar 1846, l-Arċisqof F.S. Caruana ħatar lil Dun Ġużepp Mifsud bħala wieħed mit-tliet Prokuraturi tal-Kolleġġjata Elenjana (*Veneranda Lampada*) flimkien mal-Kanonku Dun Mikiel Tonna u ma' Dun Franġisk Saver Agius.³ B'hekk daħal għal biċċa xogħol iebsa li dam iwettaq sal-1871.

Fil-Viżta Pastoral li kien għamel f' Birkirkara f' April tal-1849, Mons. Publiju M. Sant kien ikkonferma lil Dun Ġużepp Mifsud u lil Dun Franġisk Saver Agius fil-karigi rispettivi tagħhom ta' Prokuraturi tal-Kolleġġjata Elenjana.⁴ Disa' snin wara, jiġifieri, f' Dicembru 1858, kien hemm l-ewwel Viżta Pastoral ta' Mons. Fra. Gaetano Pace Forno O.S.A. f' Birkirkara. Fl-okkażjoni ta' din il-Viżta Pastoral, Mons. Pace Forno, ħatar lill-Kanonku Dun Ġwann Battista Borg, lil Dun Ġużepp Mifsud u lil Dun Fortunat Valletta⁵ bħala Prokuratur tal-*Veneranda Lampada* (tal-Knisja) *et Doctrinae*.⁶ Is-sena ta' wara, f' Mejju 1859, ma' dawn it-tliet Prokuraturi żdied

¹ A(rkivju) P(arrokkjali) B'(kara), *Liber Baptizatorum* vol. 10 (1800-1818).

² A(rkivju) K(atidral) M(alta) C.E.M. R.U. 15, f.104R.

³ A(rkivju) K(urja) A(rċiveskovili) Atti Ċivili 1842-1848, f. 295R.

⁴ *Ibid.*, Viżta Pastoral Sant 1849, f. 187V.

⁵ *Ibid.*, Viżta Pastoral Pace Forno 1858, f. 146V. Dun Fortunat Valletta wara sar l-ewwel Kappillan tal-Parroċċa ġdida li twaqqfet fil-Hamrun u ħabbrek għall-bini tal-Knisja Parrokkjali ta' San Gejtanu.

⁶ Il-Fratellanza tal-Madonna tad-Duttrina, li minnha kienet żviluppata il-festa sekondarja f' ġieħ il-Madonna taħt dan it-titlu, kienet twaqqfet fl-1820, imma jidher li kienet reġġet giet ristabbilita fl-1857. Dan kien sena biss qabel il-Viżta Pastoral ta' Pace Forno fl-1858.

ieħor, Dun Ġwann Micallef, elett mill-Kapitlu u li ġie ikkonfermat mill-Isqof.⁷

Nhar il-Ħadd 20 ta' Ottubru 1861, l-Isqof Gaetano Pace Forno OSA fetaħ it-tieni Viżta Pastoral ti egħu f' Birkirkara u f' dik l-okkażjoni, nhar it-22 ta' Ottubru 1861, ikkonferma lil Dun Ġużep Mifsud waħdu bħala Prokuratur tal-*Veneranda Lampada*⁸ u reġa' ġie kkonfermat waħdu fl-istess kariga waqt il-Viżta Pastoral li saret mill-Isqof Pace Forno fit-30 t'Ottubru 1864.⁹ Sadanittant, nhar it-22 ta' Settembru 1863, Dun Ġużep Mifsud ġie elett Kanonku tal-Kapitlu Elenjan mir-Rev.mu Kapitlu, wara l-mewt tal-Kanonku Dun Franġisk Mallia li seħħet fit-18 ta' Settembru 1863. Huwa ħa l-pussess tal-kanonikat fit-23 ta' April 1865.¹⁰

Xogħol fil-Knisja (1860-1866)

Mill-1861, Dun Ġużep Mifsud bħala Prokuratur ewlieni tal-Kollegġjata Elenjana u matul is-snin 1861-1866, kif sejrjn naraw, sar ħafna xogħol bit-tħabrik tiegħu. Fil-fatt, gazzetta lokali tgħidilna hekk dwar dak li sar f'dawn is-sitt snin:

Dan it-tempju Manjifiku li saret ħidma fuqu f'diversi epoki, qatt ma twassal fit-temma qabel is-sena li aħna fiha, permezz tal-ħidma tal-Prokuratur, il-W.R. Kanonku Ġużep Mifsud. Għaliex matul dawn is-sitt snin ta' ko-operazzjoni ta' dan il-Prokuratur, ittellgħu iż-żidiet fil-bini, li kien jonqos biex l-imsemmi bini jitlesta.

Ix-xogħol li sar f'dawk is-snin kien kif ġej:

1. Inbniet is-Sagristija ta' wara l-kappella tad-Duluri.
2. Fuq in-naħa tal-lemin tal-koppla, ittellgħu pilastru kbar li minnhom jogħlew l-arkati li jingħaqdu mal-bqija tat-tempju. Dan ix-xogħol kien meħtieġ kemm biex tissaħħaħ l-istruttura u anki sabiex l-arkitettura tal-ġnub minn barra tal-knisja, mhux biss fl-ewwel iżda anki fit-tieni pjan, tkun t'ordni uniformi bħal dik tal-faċċata.
3. Tkomplew il-fregġju u l-korničun tal-pjan ta' fuq tax-xogħol li ssemma qabel mad-dawra kollha tal-knisja.
4. Fid-daħla taż-żewġ kappelel li kien hemm fis-Sagristija, twaqqfu żewġ frontispizji (prospettivi) imżejna b'kolonni tal-ordni Toskan fuq id-disinn ta' Mastru Ġużep Mangion minn Birkirkara.
5. Inbniet l-Awla Kapitulari fuq il-kuritur li jgħaqqad iż-żewġ Sagristiji.

Dawn ix-xogħlijiet kollha twettqu taħt id-direzzjoni ta' Mastru Ġużep Mangion minn Birkirkara.¹¹ M'hemmx dubju li dawn il-proġetti assorbew ħafna mill-enerġija tal-Kan. Dun Ġużep Mifsud li mill-1861 'il quddiem, kien waħdu fil-kariga ta' Prokuratur tal-Knisja Kollegġjata.

Il-Festa Titulari ta' Sant'Elena

Bħala Prokuratur tal-*Veneranda Lampada*, kemm waħdu u flimkien ma' oħrajn, Dun Ġużep kien responsabbli għall-organizzazzjoni tal-festa titulari ta' Sant'Elena, li f'dak iż-żmien, kienet issir ukoll b'solennità kbira. Biex nagħtu eżempju nsemmu kif ġiet iċċelebrata l-festa titulari fl-1866.

⁷ A(rkivju) K(urja) A(rċiveskovili) Atti Ċivili 1855-1862, f. 339R.

⁸ *L'Ordine* 25.X.1861; A.K.A. Viżta Pastoral Pace Forno 1861, f. 119V.

⁹ A.K.A. Viżta Pastoral Pace Forno 1864, f. 115R.

¹⁰ A.K.A. *Recenti Collazioni dei Canonicati di Birchircara*, ff. 22R, 23R, 32R.

¹¹ *L'Ordine*, 21.X.1866.

Lejlet il-festa (17 ta' Awwissu) wara nofsinhar, kien hemm it-Transulazzjoni u l-Ewwel Għasar bil-mużika tas-Surmast Filippo Bugeja. Wara tkantat il-Kumpieta (Talba ta' Għeluq il-Jum) u nġhatat il-Barka Sagramentali. Barra kien hemm il-mixegħla, dak iż-żmien bit-tazzi taż-żejt, mal-faċċata tal-knisja u fit-toroq prinċipali, loġhob tan-nar żgħir u daqq minn banda.

Nhar il-festa filgħodu qrib it-8.00am, wara l-kant tal-Matutin, ħarġet il-purċissjoni numeruża li daħlet lura fil-knisja qrib l-għaxra neqsin kwart. Wara bdiet il-Quddiesa Solenni li fiha niseg il-paniġierku l-Kanonku tal-Katidral Dun Ġorġ Caruana.¹² Għall-istorja nixtiequ nżidu li f'dik is-sena, jiġifieri, 1866, il-funzjonijiet ta' lejlet u nhar il-festa ma kinux Prepositali, billi l-Prepositura kienet għadha vakanti wara l-ħatra tal-Kan. Prepostu Dun Kalcidon Agius bħala Kanonku Penitenzier tal-Katidral.¹³

Wara nofsinhar sar paniġierku ieħor bil-Malti, għax ta' filgħodu kien ikun bit-Taljan, mill-Kan. Luigi Caruana tal-Kollegġjata ta' Bormla. Imbagħad tkantaw il-Vespri u l-Kumpieta u wara r-Repozizzjoni tar-Relikwija, inġhatat il-Barka Sagramentali.¹⁴

F'xi gazzetti tas-snin ta' wara: 1867, 1868 u 1869, insibu tifhir lill-Kanonku Dun Ġużepp Mifsud bħala Prokuratur tal-festa.¹⁵ B'rabta mal-festa ta' Sant'Elena tal-1869, gazzetta lokali ikkumentat hekk dwaru:

Una sincera lode spetta al Procuratore incaricato, Canonico Don Giuseppe Mifsud.¹⁶

Prokuratur tal-Fratellanza tas-Sagrament

Dun Ġużepp kellu wkoll rabta mal-Fratellanza tas-Santissmu Sagrament. Kien Prokuratur ta' din il-Fratellanza u ġie kkonfermat f'din il-kariga mill-Isqof Pace Forno waqt it-tielet Viżta Pastoral ta' tiegħu f'Birkirkara fit-30 t'Ottubru 1864.¹⁷ Dun Ġużepp baqa' jikkupa din il-kariga sal-1867.¹⁸

F'Ġunju 1871, wara li kien ilu jikkupa l-kariga ta' Prokuratur tal-Knisja għal ħamsa u għoxrin sena (1846-1871), Dun Ġużepp ħalla din il-kariga. Minflok l-Isqof Pace Forno ħatar lill-Kanonku Penitenzier Dun Ġużepp Charbon.¹⁹

L-Iskola tal-Bizzilla

Izda minbarra s-servizz twil ta' tiegħu bħala Prokuratur tal-Knisja (1856-1871) u bħala Prokuratur tal-Fratellanza tas-Ssmu. Sagrament, Dun Ġużepp Mifsud ta wkoll il-kontribut ta' tiegħu fil-qasam soċjali meta fl-1863 infetħet f'Birkirkara skola tal-bizzilla.

Fi żmien il-ħakma tal-Kavallieri (1530-1798) il-qoton kien il-wiċċ prinċipali tal-biedja Maltija. Il-parti l-kbira minnu kien jiġi esportat barra u kien iġib il-flus għall-pajjiż.²⁰ Fi żmien il-ħakma Inġliża, minħabba diversi raġunijiet, l-esportazzjoni tal-qoton majnat sewwa,²¹ iżda ħafna nisa, speċjalment fl-irħula, kienu jaqilgħu biċċa ħobż billi jagħmlu xogħol ta' nsiġ fid-djar tagħhom.

¹² *L'Ordine*, 21.X.1866.

¹³ *Ibid.*, 27.IV.1866.

¹⁴ *Ibid.*, 21.IX.1866.

¹⁵ *Ibid.*, 23.VIII.1867; *Il Portafoglio Maltese* 21.VIII.1868, 3; *La Croce di Malta*, 24.VIII.1869

¹⁶ *La Croce di Malta*, 24.VIII.1869.

¹⁷ A.K.A. Viżta Pastoral Pace Forno 1864, f. 115R.

¹⁸ *Ibid.*, *Suppliche* 1867, f. 133R.

¹⁹ *Ibid.*, Atti Ċivili 1863-1878, f. 285R.

²⁰ C.A. Price, *Malta and the Maltese – A Study in Nineteenth Century Migration* (Melbourne 1954), 2.

²¹ *Ibid.*, 4.

Iżda ġara li fl-1861 faqqgħet il-Gwerra Ċivili fl-Istati Uniti tal-Amerika li karkret sal-1865. Billi l-Ingilterra ma setgħetx tixtri qoton mill-Istati Uniti, bdiet tixtrih minghand il-bdiewa Maltin. B’hekk dawn sabu suq tajjeb għall-qoton tagħhom u sal-1864 il-bdiewa kienu daħħlu madwar tminn mitt elf lira sterlina mill-bejgħ tal-qoton. Iżda mhux kulhadd kien intlaqat tajjeb, għax in-nisa li kienu jaħdmu fi djarhom, ma bdewx isibu qoton biex jaħdmu fid-djar tagħhom u dan ħoloq problema għal madwar ħdax-il elf ruħ.²²

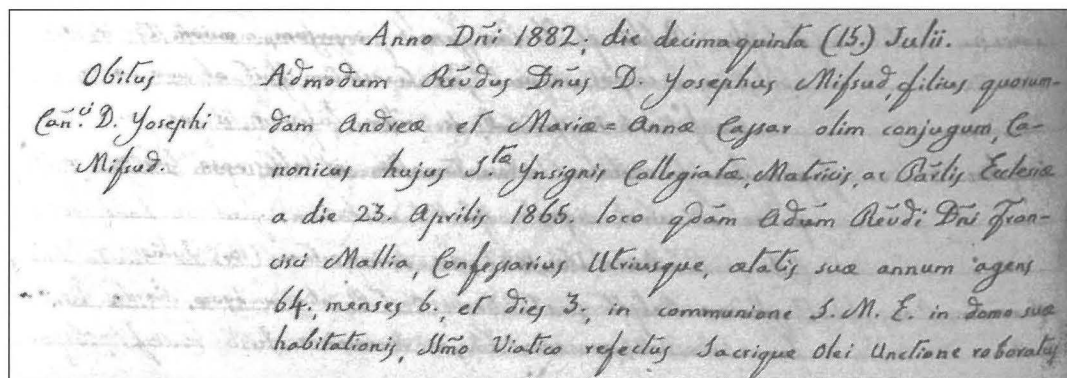
Biex itaffu l-qagħda diffiċli ta’ dawn in-nies, fuq l-inizjattiva tal-Kaptan Walter Strickland u s-Sur Muscat, bdew jitwaqqfu skejjel tal-bizzilla f’diversi bliet u rħula ta’ Malta biex jipprovdu xogħol alternattiv għan-nies li ma kellhomx xogħol.²³

Sa Frar 1864 kienu twaqqfu b’kollox ħdax-il skola, fosthom dik ta’ Birkirkara.²⁴ Din kienet ir-raba’ waħda li nfetħet f’Marzu 1863 u kienet taħt is-sorveljanza speċjali tal-Kan. Prepostu Arċipriet Dun Kalcidon Agius (1853-1866).²⁵

Dokument miżmum fl-Arkivju Nazzjonali, bid-data tat-13 ta’ Frar 1864, jagħtina dan it-tagħrif dwar din l-iskola ta’ Birkirkara:

*One at Birkirkara, established in March 1863, supported and directed by the Rev. Don Giuseppe Mifsud. The teacher Seniora (sic) Agius Attard serves gratis. Rev. Don Giuseppe Mifsud directs the school. From 50 to 60 girls attend regularly and work attentively. About 15 good workers have been produced and others are improving fast. A room belonging to the church has been lent free of rent for the school.*²⁶

Minn dan ir-rapport joħroġ biċ-ċar l-impenn ta’ Dun Ġużepp Mifsud, anki fil-qasam soċjali, għall-ġid ta’ ħutu l-Karkariżi.

Il-Kanonku Dun Ġużepp Mifsud miet fil-15 ta’ Lulju 1882 fid-dar tiegħu, fl-età ta’ 64 sena, sitt xhur u tlett ijiem, kif nizzel il-Prepostu Arċipriet fir-Registru tal-mejtin tal-Parroċċa. L-ghada, il-kadavru tiegħu kien ittrasportat lejn il-Kollegġjata Elenjana, mill-Kan. Prepostu Arċipriet Dun Kruċifisso Pisani Borg, li kien akkumpanjat mir-Rev.mu Kapitlu, il-Kleru u l-Fratellanzi kollha.

Hemmhekk, wara li tkanta l-uffizju tal-mejtin, saret Quddiesa Solenni bil-mużika għal ruħu. Din tqaddset mill-imsemmi Prepostu Pisani Borg. Wara l-Kanonku Dun Ġużepp Mifsud kien midfun fil-qabar tal-kanonċi fil-kor tal-Knisja Kollegġjata ta’ Birkirkara.²⁷

²² C.A. Price, *Malta and the Maltese – A Study in Ninetenth Century Migration* (Melbourne 1954), 18; A(rkivju) N(azzjonali) M(alta), *Petitions Le Marchant*, vol. 38, No. 3263, petizzjoni datata 13.11.1864.

²³ Ibid., 108.

²⁴ A.N.M., *Petitions Le Marchant*, vol. 38, no. 9263.

²⁵ *Il Portafoglio Maltese*, 21.III.1863, 3, A.N.M., csg/01/Storks, vol. 43 (1867) no. 6427.

²⁶ A.N.M., *Petitions Le Marchant*, vol. 38, no. 9263.

²⁷ A.P.B. *Liber Mortuorum IX*.